

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie; deze behoudt zich het recht voor, de stukken te bekorten)

VOORLOPIGE OPMERKINGEN BETREFFENDE EEN HEERSENDE SEIZOENSEPIDEMIE MET PLEURODYNIE EN MENINGITIS VEROORZAAKT DOOR COXSACKIE-B-VIRUS, TYPE 5

Met belangstelling heb ik kennis genomen van de mededelingen van Dr. J. G. KAPSENBERG (1966), die de aandacht vestigt op het voorkomen van Coxsackie-B₅-virusinfecties in de zomer van 1966. Dergelijke voorlopige opmerkingen zijn wenselijk en uitermate nuttig.

De laatste regels uit het stuk van collega KAPSENBERG nopen mij evenwel tot het plaatsen van enkele kritische kanttekeningen. Ik doel op de zin: „Het poliomyelitisvirus is in Nederland echter nagenoeg uit de circulatie verdwenen, dank zij de goede vaccinatieprogramma's”.

Mijn bezwaren tegen deze uitspraak wil ik trachten in enkele punten onder woorden te brengen.

1. Het verband tussen het eerste lid en het tweede lid van deze zin is nog steeds onderwerp van onderzoek en staat — vooral in landen, waar gedood vaccin wordt toegepast — nog allerminst vast. Indien men stelt, dat „de paralytische poliomyelitis nagenoeg uit Nederland is verdwenen, dank zij de goede vaccinatieprogramma's”, kan ik mij geheel en al bij zo'n uitspraak aansluiten, doch een verder strekkende conclusie is m.i. niet verantwoord.

2. De schrijfster baseert haar uitlatingen naar alle waarschijnlijkheid op gegevens, ontleend aan onderzoek van patiënten. Uit haar mededeling blijkt althans niet, dat zij ook andere bronnen heeft onderzocht. Zij trekt uit het vinden van Coxsackie-B₅-virus bij patiënten de conclusie, dat dit virus in Nederland circuleert; dat is terecht en verantwoord. Zij trekt uit het niet of nauwelijks vinden van poliovirus bij patiënten de m.i. niet verantwoorde conclusie, dat dit virus in Nederland nagenoeg niet meer circuleert.

3. In het Laboratorium voor Medische Microbiologie van de Rijksuniversiteit te Leiden is sedert enkele jaren een onderzoek gaande naar de circulatie van enterovirussen in Nederland. Dit wordt o.a. gedaan door onderzoek van rioolwatermonsters. Daartoe worden regelmatig monsters genomen van enkele tientallen rioolwaterzuiveringsbedrijven uit het gehele land. Enkele voorlopige resultaten over de laatste maanden deel ik hier mede:

In de maanden maart t.m. juni 1966 werden 7 poliovirus type-II- en 4 type-III-stammen geïsoleerd uit ruim 100 rioolwatermonsters, genomen in verschillende provincies. Dit betekent, dat zich in ongeveer 10 pct van de onderzochte riolen aantoonbaar poliovirus bevond. Van type II is bovendien in de laatste maanden van 1965 een zeer intensieve verspreiding waargenomen in twee kleuterdagverblijven in Gelderland, resp. in Noord-Brabant.

In dezelfde periode zijn — zoals te verwachten was — ook Coxsackie-B₅-stammen geïsoleerd, eveneens uit ongeveer 10 pct van de onderzochte rioolwatermonsters.

Op grond van dit onderzoek kan ik dan ook de mening van collega KAPSENBERG niet onderschrijven, als zou het poliovirus in Nederland nagenoeg uit de circulatie zijn verdwenen.

Literatuur: KAPSENBERG, J. G. (1966) *Ned. T. Geneesk.* **110**, 1473.

Leiden, 2 september 1966

J. B. WILTERDINK

Naar mijn mening kan jaarlijks onderzoek van enige duizenden faecesmonsters van patiënten evenzeer als toets gel-den voor de circulatie van poliovirus als onderzoek van gezonde kinderen en rioolwater. Virologisch onderzoek betreft in ons laboratorium merendeels jeugdige personen met meningitis, respiratoire ziekten en lichte infectieuze syndromen. Wanneer vaccinatie tegen poliomyelitis alleen de verlammingen zou hebben teruggedrongen, was het te verwachten geweest, dat bij dergelijke ziektebeelden, die immers ook door poliovirus kunnen worden veroorzaakt, veelvuldig dit virus zou worden geïsoleerd, zeker nu het aantal inzendingen voor dit onderzoek steeds toeneemt.

In de vier jaren 1961 t.m. 1964 is poliovirus type II in Bilthoven in het geheel niet geïsoleerd, evenmin in Leiden. De typen I en III veroorzaakten een klein aantal gevallen van poliomyelitis, veelal in onvoldoende gevaccineerde bevolkingsgroepen. Zoals gewoonlijk waren gezinscontacten in deze gevallen eveneens besmet. Een verdere verspreiding van deze virustypen kon niet worden vastgesteld (zie tabel).

ISOLATIES VAN POLIOVIRUS UIT PATIËNTEN (R.I.V.)

Virustype	I	II	III
1960	1	3	9 (4)
1961	40 (10)	—	8 (5)
1962	12 (7)	—	1
1963	40 (15)	—	5 (5)
1964	9 (9)	—	8 (2)
1965	1	2 (2)	4 (2)
1966 (t.m. aug.)	2	—	—

( ) Waaronder begrepen het vermelde aantal aan isolaties bij patiënten zonder verlammingen en bij contactpersonen.

In ons laboratorium is het isoleren van poliovirus uit patiënten zonder verlammingen een zeldzaamheid geworden, even zeldzaam als bv. het vinden van ECHO-virus type 9 en 14 in niet epidemische jaren. Mij dunkt, dat deze geringe aantallen in overeenstemming zijn met de uitdrukking „nagenoeg uit de circulatie verdwenen”. Ik zie geen andere verklaring voor deze ontwikkeling in de tien jaren na de laatste grote epidemie (1956) dan de in het algemeen goede vaccinatioestand van de jeugdige Nederlanders.

Dezelfde ontwikkeling ziet men in Zweden (BÖTTIGER e.a. 1966): waar in 1963, 1964 en 1965 slechts tweemaal „wild” poliovirus werd geïsoleerd, op een jaarlijks onderzoek van ten minste 6000 faecesmonsters. Ook hier werd met geïnactiveerd vaccin gewerkt.

Het poliovirus is nog niet uit de samenleving verdwenen. De vooral voor type II belangwekkende gegevens van collega WILTERDINK bevestigen dit nog eens.

Literatuur: BÖTTIGER, M., L. ARRO, H. LUNDBECK en C.-R. SALENSTEDT (1966) The immune response to vaccination with inactivated poliovirus vaccine in Sweden. *Acta path. microbiol. scand.* **66**, 239.

Utrecht, 16 september 1966

J. G. KAPSENBERG